

VALOAREA INTANGIBILĂ A ACTIVELOR ÎN ECONOMIA CONTEMPORANĂ ȘI FACTORII DE PRODUCERE A ACESTEIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Drd. Andrei MUNTEANU,
Catedra „BA, REI, T”, ULIM*

*Moto: „Condiția civilizației statului
este civilizația economică”.*

Mihai Eminescu

Rezumat. *Pe fundalul crizei economice mondiale, economia Republicii Moldova (R.M.) continuă a fi una dintre cele mai vulnerabile, cel puțin la nivel european. Acest fapt are loc, în mare parte, din cauza că: (i) factorii de decizie principali, (ii) clasa academică și (iii) liderii de opinie din sistemul educațional al republicii, continuă să creadă că cea mai gravă cauză a crizei economice și sărăciei ar fi exclusiv din cauza factorilor externi.*

În contextul lacunelor care se discută cu privire la sistemul educațional în R.M., se vorbește mult că una din cauzele majore ale disfuncționalității economiei ar fi „prea multă” educație teoretică și „prea puțină” educație practică, dar se evită să se admită că conținuturile teoretice selectate pentru procesul educațional, sunt puțin relevante scopurilor de creștere economică.

Subsemnatul mai consideră că o carență majoră a politicilor economice în R.M. este percepția eronată asupra legăturii dintre sistemul educațional și economia națională, dar și mai mult, a percepției eronate a rolului educației economice ca factor inevitabil al formării culturii economice în masă; a rolului-cheie al economiștilor în sistemul educațional și al profesorilor în economia națională, ca premisă majoră a posibilității de valorizare a șanselor de creștere economică, prin ajustare la dezechilibrele economice internaționale.

Introducere. *Republica Moldova continuă să manifeste un deficit de calitate a deciziilor economice, din mai multe considerente, dar cea mai mare cauză pare să fie „deschiderea îngustă” față de conținuturile teoretice, care ar putea schimba percepția unei mase critice a*

economiștilor profesioniști, în particular, și eventual a unei majorități sociale, în general, cu privire la situația economică, și factorii de creștere economică.

Informația de calitate oricând a lăsat amprente esențiale în procesul de formare a cunoștințelor, de cultivare a imaginației, creativității și culturii profesionale, în orice domeniu de formare activitate; educația economică nu poate fi excepție.

Situația economică recentă a R.M. continuă să fie descrisă în lumina unei lipse critice de performanță: (i) economia R.M. urmează un model de creștere deficient, cu insuficiență de capital (investiții), forță de muncă și tehnologii; (ii) mediul de afaceri și competitivitatea externă au rămas, în general, slab dezvoltate; (iii) acestea au condus la creșterea dezechilibrelor de cont curent în proporții foarte mari, iar investițiile străine directe (ISD) în calitate de sursă principală de finanțare a acestui decalaj au fost înlocuite cu împrumuturile externe.

În paralel, dinamica situației economice mai poate fi analizată și indirect, după statisticile care reflectă starea de lucruri a celei mai vulnerabile categorii sociale - copiii - care dezvăluie că, doar în decursul anului 2014, tendința de agravare a lor a continuat și mai mult. Astfel, chiar în ultimul an (2014), comparativ cu 2013, numărul copiilor identificați ca fiind victime ale infracțiunilor pasibile de anchetă penală, a crescut cu peste 70%[1].

Tendința în țările avansate economic. „La etapa actuală, peste 80% din valoarea activelor de pe piețele globale, se atribuie valorii intangibile a acestora. Tot mai mult, aceasta devine o cuantificare a talentului, sub formă de cunoștințe strategice, creativitate, adaptabilitate și realizare de către forța de muncă. În această nouă economie a talentului, avantajul competitiv rezidă în practicile integrate și măsurabile de obținere, ajustare, angajare, avansare și menținere a persoanelor potrivite”[2].

În plus, lumea contemporană este caracterizată de schimbări de o calitate care transmit semnale sigure că a continua în același stil, în care s-a procedat până acum în R.M., este mai mult decât riscant:

- Departamentul SUA pentru Angajare în Muncă estimează că studenții și elevii din zilele noastre, până la vârsta de 38 de ani, vor schimba până la 10-14 locuri de muncă;
- cele mai solicitate 10 calificări, în 2010, nu existau în 2004;
- noi acum pregătim studenți pentru calificări care încă nu există, să folosească tehnologii care încă nu a fost inventate, și să rezolve probleme, pe care nu le știm care vor fi[3].

În multe țări ale Organizației de Cooperare Economică și Dezvoltare (OCED), investițiile în *activele intangibile* cresc rapid, în unele cazuri, aceste investiții sunt echivalente sau depășesc investițiile în capital tradițional, cum ar fi utilajele, echipamentele și edificiile.[4]

În situația dificilă din R.M., se mai încearcă a promova politici de creștere economică exclusiv pe dimensiunea economiei reale, centrată pe optica educației economice „mainstream” (de orientare generală), predominant keynesiană, fără a se acorda atenție cuvenită *economiei educației*, care studiază și oferă explicații științifice cu privire la activele intangibile, la modul de formare a lor, și la necesitățile de capacități autohtone de a estima dinamica creșterii activelor intangibile, a supune acestea unor analize calificate, a ajunge la concluzii și de a lua decizii relevante, de bună calitate cu privire la modul în care activele intangibile pot fi gestionate și crescute, pentru o stabilizare pe un vector de creștere economică dinamică, intensă și durabilă.

Mark Thornton susține că diferența esențială dintre *gândirea economică de orientare generală* și cea *austriacă* constă în faptul că prima pune accentul major pe scopul de a prezice sau a prognoza creșterea economică, scop pentru care se recurge la multe cheltuieli și modele matematice, deseori, extrem de sofisticate, iar a doua – pune accentul mai mult pe abordare simplă, pe chibzuință și raționalizare a acțiunilor și comportamentului economic uman, pentru a constitui o premisă mai sigură în luarea deciziilor, în baza analizei, de calitate net superioară celor anterioare, cu privire la căutarea de creștere economică. Autorul mai susține că centrarea pe o abordare mai simplă, nu este numai decât mai ușor, dar constituie o premisă științifică care asigură o mai profundă

înțelegere, de către categorii sociale mult mai vaste, fie din rândul persoanelor cu calificări în economie sau fără [5].

Viziunea autorului menționat mai sus, cu privire la abordarea simplă, centrată pe chibzuință mai profundă și rezonare, sugerează că dimensiunea intangibilă a economiei naționale constituie un factor mult mai important decât se credea anterior. Conștientizarea acestui fapt susține teza că tentativele de creștere economică a R.M., fără o mai mare deschidere față de *economia educației*, pare să fie și în continuare un risc de a continua încă mult timp prin alte „rătăcirii”, dacă mai ținem cont și de faptul că țările industrializate aplică astfel de indicatori, cum ar fi *Rata de Randament* din investițiile în *Educație* (RRE), cel puțin de prin anii 1950.

Anii '50 ai sec. XX sunt recunoscuți ca începutul celui mai rapid proces de integrare economică internațională, însoțită de cel mai intens proces de integrare și dezvoltare economică a țărilor avansate[6] și acea perioadă de creștere economică intensivă în istorie coincide cu extinderea rapidă a *teoriei economiei educației* și ideii de aplicare a analizei RRE, ca bază a dezvoltării teoriei *capitalului uman* și, ulterior, a conceptului de *active intangibile*.

Un alt factor major e că, după anul 1945, a avut loc o creștere reală a educației pentru adulți, ca un fenomen de nivel global [7, p.9].

Pe bună dreptate, economia, ca știință, pare să fie singura care ajută oamenii să înțeleagă calitatea vieții lor prin optica unei corelații dintre cel puțin 3 dimensiuni, care corelează strâns între ele:

- (i) **politici** (economia politică studiază controlul sau influențele asupra comportamentului economic și consecințelor);
- (ii) **principii sau teorii** (economia teoretică implică generalizări cu privire la comportamentul economic); și
- (iii) **fapte** (economia descriptivă sau empirică se preocupă de colectarea faptelor relevante unei probleme specifice, sau aspect al economiei și testarea ipotezelor, în raport cu faptele, pentru a valida teoriile)[8, p.20].

Cu toate acestea, a interpreta această corelație prin optica *teoriei keynesiene* poate conduce la realizarea unor analize cu concluzii și decizii de o anumită calitate, iar abordarea corelației de mai sus prin optica unei

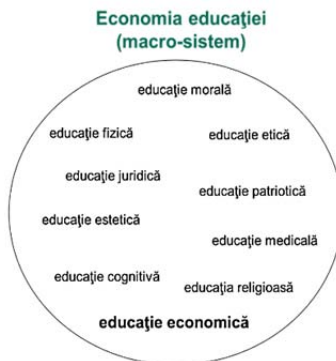
simbioze teoretice a (i) *economiei educației și (ii) gândirii economice austriece*, cu o percepție mai flexibilă a *teoriei keynesiene*, inclusiv, poate constitui o alternativă care, monitorizată calificat, poate genera o productivitate educațională de o calitate mult mai avansată celei de până acum, ca precondiție a creșterii economice; știința economică este mult mai dependentă și „atașată” de natura ființei umane decât ar sugera percepția acesteia, exclusiv prin optica economiei reale.

Henry Hazlitt (1894–1993) este bine cunoscut printr-un citat al său că: „Știința economică este bântuită de mai multe greșeli decât orice alt domeniu de studii cunoscute ființei umane. Aceasta nu este întâmplător. Dificultățile inerente ale subiectului vor fi destul de mari oricum, dar ele sunt multiplicare de o mie de ori printr-un fapt care este ne semnificativ în alte domenii, cum ar fi bunăoară, fizica, matematica, sau medicina, și anume - pledoaria specială a intereselor egoiste”.

Citatul de mai sus sugerează că avantajele comparative internaționale ale unui economist profesionist sunt direct proporționale de capacitățile și profunzimea în care cunoaște natura ființei umane. Însă, dimensiunea umană poate fi efectiv extrem de vagă și greu abordabilă, fără abilități de a (i) cunoaște, (ii) analiza și (iii) lua decizii cu privire la activele intangibile ale unei economii luate aparte, și cum acestea pot fi crescute pentru a favoriza și valoriza șansele de creștere a economiei reale.

Economia educației în R. Moldova. Cultura educațională, în general, și sistemul republican de educație, în particular, au cunoscut o moștenire grea din anii puterii sovietice. „Încă în perioada 1946–1960, investițiile pe cap de locuitor în ex-RSSM constituiau doar 33% față de volumul investițiilor în Rusia, iar investițiile industriale constituiau doar 24%; cheltuielile bugetare pentru educație, ocrotirea sănătății și alte beneficii sociale erau cu mult mai joase decât media pe URSS” [9, p.66]. Aceste cifre provoacă multor analiști temeii de a susține că probleme economice actuale sunt cauzate exclusiv din exterior, dar, ar mai fi relevant să ridicăm și semne de întrebare mai puțin „ortodoxe” – de ce populația de până la crearea URSS a fost vulnerabilă în așa măsură? De ce s-a lăsat atât de oprimată?

A ridica întrebări „neobișnuite” ar trebui să fie încurajate și cultivate, preponderent, în domeniul academic, în primul rând, ca, apoi eventual, să se formeze și în cultura educațională, conștiința socială generală, inclusiv în clasele academice și politică.

Sursa: Elaborare de autor

Pornind de la premisa că „productivitatea economică depinde de productivitatea educațională” *educația economică* (figura 1) drept componentă a *sistemului de educație/economiei educației*, constituie componenta majoră a cultivării sentimentului social de *cultură economică, patriotism economic* etc. Acestea lăsate la voia întâmplării nu pot forma suficiente capacități pentru atingerea avantajelor comparative internaționale ale unei economii. Din acest considerent, este necesară aprofundarea înțelegerii, cum poate fi formată valoarea adăugată prin abilități profesionale formate de către multe alte componente ale sistemului de educație luate aparte, cum ar fi educația cognitivă/formativă, juridică, sportivă etc.

Abilitățile de formare a valorii adăugate în exercitarea altor profesii, decât cea de economist, poate și ar trebui supusă analizei economice, astfel, încât să fie posibilă de monitorizat în ce măsură, luate agregat sau în combinație cu alte domenii, contribuie la avansarea calității vieții în general prin creștere economică. Estimarea RRE constituie un avantaj pentru analiza contribuției educației la formarea calității vieții, cel puțin din considerentele că *acest indicator se calculează în baza veniturilor populației, deja, distribuite și reflectate în cheltuieli de consum, dar nu înainte de a fi distribuite ca parte a PIB per capita, care încă nu se știe cum va fi distribuit* [10, p. 25].

Conform unui studiu efectuat de Institutul de Politici Publice (IPP) în R.M. circa 40% din elevii de nivel liceal declară că sunt pedepsiți verbal sau fizic, [11, p. 33] iar circa 50% se consideră a fi dezavantajați,

deoarece părinții lor nu-și pot permite să plătească suplimentar pentru școală.

Datele de mai sus [12], de rând cu altele sugerează că procesul educațional în R.M. mai este și *ne-ergonomic emoțional*, în măsura în care afectează grav șansele de a face posibilă obținerea unui randament economic din investițiile în educație. *Ne-ergonomia emoțională* dezvăluită din sursele menționate mai sus sugerează că aceasta se manifestă atât prin cuantificarea arbitrară a volumelor de materii înaintate ca cerințe în fața studenților pentru însușire, cât și calitatea conținuturilor care pot cultiva mai mult un dezinteres sau chiar aversiune, în loc de motivație și alimentare a curiozității inerente generației de copii și tineri. Nu în ultimul rând, cifrele de mai sus dezvăluie o lipsă de aplicare a principiului „cerere-ofertă” în (i) cuantificarea materiilor și (ii) selectarea acestora pentru curriculele educaționale.

Sugestive în privința greșelilor politicii educaționale în R.M. pot fi și opiniile lui Sean Malone, de la Fundația Americană pentru Educație Economică, după cum urmează: „Știința economică este studierea acțiunilor și interacțiunilor umane într-o lume cu resurse limitate dar dorințe nelimitate. Ea ne vorbește multe despre rolul critic al motivației în formarea comportamentului uman, [și] acest subiect *nu poate fi redus doar la grafice lipsite de viață și ecuații năucitoare* [accentuare de autor], de care sunt preocupați birocrății și planificatorii de nivel central”; [...] „Doar o înțelegere bună a științelor economice va oferi americanilor cunoștințe și înțelegere pentru a se apăra contra politicilor, care sună bine la auz, dar care sunt catastrofale în practică”[13].

Cât mai curând, educația economică din R.M. necesită o pătrundere mai agresivă în domeniul cunoașterii și aplicării abilităților legate de *activele intangibile*, bazat pe un o simbioză rezonabilă, cel puțin din considerentele că abordarea exclusiv epistemologică a studierii științelor economice, nu pare să mai reziste în timp. Poate exista și „...conceptul de spațiu hermeneutic, ca modalitate de a depăși lacuna rămasă de incapacitatea teoriilor epistemologice de explicare a evoluției științelor. Aceasta apără ideea că cultura noastră, valorile și modurile de

interpretare a lucrurilor sunt ceea ce dezvoltă științele, și nu doar o anumită metodă epistemologică închisă. În acest sens, pluralismul este nimic altceva decât a lăsa spațiul hermeneutic să-și facă treaba, fără bariere epistemologice, și să se înțeleagă că acest fapt este necesar pentru dezvoltarea economiei ca știință” [14, p. 1]. Hermeneutica este mai întâi de toate știința comprehensiunii/înțelegerii și logicii, fără de care e mult mai greu a fi laconic, eficient, a obține randament.

Acestea la fel susțin sugestia, ca o idee concluzivă, că educația nu poate fi productivă de la sine, dacă curriculele educaționale sunt alcătuite cu conținuturi arbitrare, excesiv de centrate pe „tradiții”, și ghidate prin indicatori mai mult oblici decât direcți, cu privire la randamentul economico-financiar al banilor investiți în educație, îndeosebi, a banilor publici.

Accente educaționale și atitudini în politica de stat. Mai mulți ani la rând, în R.M., s-a tot vorbit mult că finanțarea învățământului universitar din banii publici ar implica o inechitate, deoarece, chipurile, persoanele care nu merg la studii universitare „sponsorizează” pe cei care merg, și astfel s-ar agrava apariția unei „nedreptăți” și tensiuni în societate.

Actualmente, în R.M., se vorbește mult despre importanța de a încuraja cât mai mulți tineri să meargă la studii profesional-tehnice, că „Elevii vor fi mai motivați să facă studii liceale. [Că] anume aceste studii vor facilita angajarea tinerilor în câmpul muncii” [15], declarații care sună bine la auz, dar studiile experților americani cu privire la randamentul din investițiile în educație oferă argumente esențial diferite de cele promovate în politica educațională de stat a R.M.

Joe Cortright de la Impresa Economics (SUA) susține că „Statele [Unite ale Americii] primesc banii de la persoanele care au educație adecvată (sau relevantă), și îi cheltuiesc pentru oamenii care nu au. Persoanele cu mai multe studii plătesc mai multe impozite, sistemul fiscal este foarte dependent de persoanele cu mai multe studii. Bugetul de stat depinde de abilitățile statului de a presta educație populației. Dacă ar fi luate 10 mii de persoane din categoria celor cu studii medii de cultură generală și ar fi transferate „instantaneu” în categoria persoanelor cu studii universitare, în statul Oregon, s-ar obține: (i) un surplus fiscal

de 8 mln. USD anual, (ii) s-ar cheltui cu 9 mln. USD mai puțin pentru categoriile nevoiașe (ca servicii de sănătate parțial sau totalmente compensate, programe de asistență socială, indemnizații de șomaj etc.) și (iii) beneficiul net al statului ar fi de 17 mln. USD anual” [16].

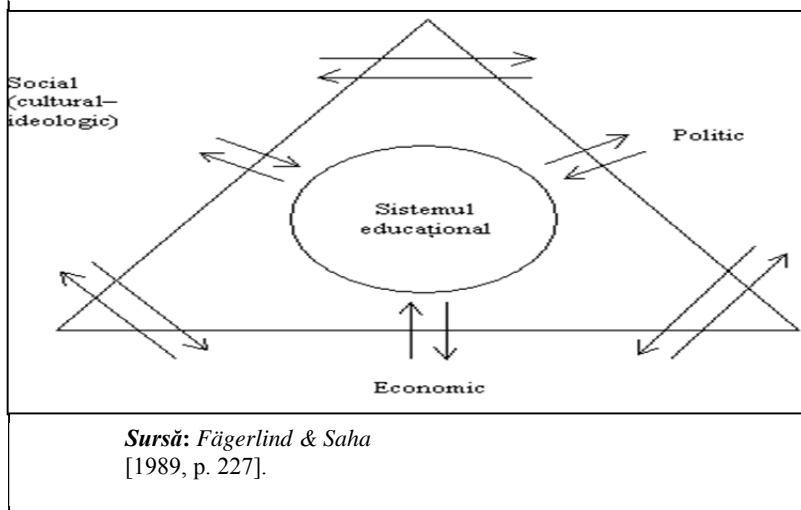
Diferența esențială a calității mesajelor publice cu privire la educație, rezidă în calitatea calificărilor promotorilor de politici, și de integritatea lor morală. Prin urmare, politica investițională în educație foarte probabil ar fi fost mult mai bună, dacă s-ar fi aplicat analiza cost-beneficiu și/sau a RRE. Implicațiile diferenței de politici cu privire la educație sunt, după cum urmează - în 2012, în SUA, din categoria de vârstă respectivă la studii universitare, s-au înscris 94% dintre tineri, Finlanda – 96%, Republica Korea – 98, iar în R.M. – 40% [17].

Cu privire la calitatea științelor economice în R.M., nu mai puțin sugestive sunt opiniile lui Ryan McMaken [17], care consideră că excesul de aplicare a matematicii în studierea științelor economice are o istorie stranie, și că urmează o normă stabilită, prin anii 1950, de către Kenneth Arrow și Gerard Debreu, care au început cu un model extrem de abstract matematizat al unei economii – un set de producători, consumatori și mărfuri – și au dezvoltat diverse teoreme pe baza acestuia. Rezultatul lor preconiza că, în anumite condiții, această economie imaginară ar putea poseda un echilibru unic. Treptat multe din lucrările lor au devenit unele care arătau ca lecții de matematică pură [18].

Situația din RM, din cauza metodelor nerelevante, a ajuns la o stare în care studenții de la facultățile neeconomice efectiv se tem de cuvântul economie, și par a fi predispuși să facă tot ce le stă în puteri pentru a exclude introducerea unui curs de teorie economică în curricula lor universitară. Acest fapt pare să fie o consecință a unei iluzii grav înrădăcinate în conștiința socială, că ar fi posibilă o dezvoltare națională și o depășire a crizei economice fără a studia economia. Șirul de erori menționate a afectat și factorii de decizie, autori de curricule universitare la facultățile de științe economice, când a fost scos din curricula facultăților de științe economice cursul de „Teorii și doctrine economice”.

În politica educațională de stat cu privire la educație se mai aud și alte erori esențiale, cum ar fi că „...noi nu putem, nu avem indicatori buni, nu avem sisteme, nu avem mecanisme, ca să măsurăm care este calitatea educației, [și că] de aceea, putem să judecăm doar prin prisma opiniei mediului de afaceri” [19, min. 6.23-6.44]. Situația este tocmai inversă – în lume, există indicatori de performanță a calității educației – RRE - folosit de către țările industrializate, de prin anii 1950 ai sec. XX, și nimeni nu împiedică R.M. să-l însușească și să-l aplice. Logica elementară sugerează că a admite că nu avem indicatori buni, sisteme și mecanisme, ca să măsurăm care este calitatea educației, ar fi plauzibil doar dacă am recunoaște tranșant că scopul educației din R.M. este altul decât cel de a contribui și la dezvoltarea economică.

Figura 2. Modelul dialectic al dimensiunilor educației și dezvoltării în viziunea Profesorului Emeritus Fägerlind (Universitatea din Stocholm)

Economia națională a R.M. reamintește de citatul marelui Eminescu, că: „De aproape două mii de ani ni se predică să ne iubim, iar noi ne sfâșiem”; oferind temei de a conchide că oricât de mult nu s-a discuta în procesul educațional și în biserici despre moralitate, dacă

educația nu este organizată într-un mod în care să conducă esențial la dezvoltare economică, ca precondiție a avansării calității vieții, toate celelalte aspecte pierd din valoare.

O eroare a politicii educaționale a fost cauzată de tergiversarea inexplicabilă a implicării economiștilor în (i) *procesul educațional de liceu* și (ii) *cel superior de profil neeconomic*, pentru a (i) dezvolta abilități de analiză, (ii) analiza, (iii) a înțelege profund, (iv) a deduce cu privire la randamentul economic al procesului educațional și (v) a trasa direcții de îmbunătățire continuă.

În RM, se mai consideră că *stocul de cunoștințe* în societate este proporțional *stocului de abilități*, și că *stocul de cunoștințe* este proporțional cu *coeficientul de inteligență (IQ)*, fapt care a cauzat o rămânere în urmă esențială, care necesită a fi remediată.

O altă carență esențială constă în faptul că factorii de decizie la nivel de sistem și exponenți ai clasei academice, considerau și, semnalmente mai continuă, a vedea sistemul educațional ca pe un „filtru” social, sau „sistem de semnalizare” cu privire la un anumite abilități umane „înnăscute”, la un anumit număr de persoane antrenate în procesul educațional, și foarte puțini îl vedeau ca pe un *nucleu societal* [20, figura 2, p. 227], care, în dependență de atitudinea față de acesta, și calitatea gestionării acestuia, este posibil a: (i) perfecționa în permanență gândirea și logica dezvoltării în cultura educațională, academică și socială, (ii) produce abilități, precum și (iii) de a îmbunătăți permanent logica repartiției echitabile a rezultatelor activităților economice, pentru consolidarea armoniei și dinamicii durabile într-o țară; cel puțin.

Percepția eronată a rolului educației în scopul de creștere economică implică o înțelegere greșită și cu privire la rolul profesorului în economia națională, iar acestea, luate la un loc, distorsionează sistemul de valori în gândirea socială și, respectiv, diminuează șansele de înțelegere a faptului că „rolul profesorilor în economia națională contează cel mai mult, comparativ cu orice alți factori de decizie...”[21].

Conform unui studiu efectuat în 44 de țări, de către Psacharopoulos, în perioada 1958–1978, investițiile în educație au generat un randament economic social și privat, care au fost concluzionate după cum urmează:

1. Rata de randament din educație (RRE) calculată pe nivelul educațional primar (social sau privat) este cea mai înaltă din toate nivelele educaționale;
2. RRE privată este mai mare decât rata de randament socială, mai cu seamă la nivel universitar;
3. Toate RRE sunt mult peste 10% ale costului de oportunitate al investiției de capital;
4. RRE din educație în țările mai puțin dezvoltate sunt mai mari decât RRE respective din țările mai avansate [22, p. 24].

Concluziile științifice de mai sus oferă temei pentru a conchide că educația poate contribui la depășirea crizei economice în țările mai puțin dezvoltate inclusiv, iar *știința și educația economică* a R.M. ar trebui să-și asume rol de „știință-hegemon”, mai responsabil, asupra politicii educaționale de stat la nivel de liceu, cel puțin. Căutarea modalităților de a găsi căile realiste de depășire a crizei economice prin educație constituie, în primul rând, responsabilitatea științelor economice, iar aceasta implică necesitatea aplicării unor indicatori mai relevanți cu privire la analiza productivității și randamentului economic al educației.

Concluzii:

1. Sistemul educațional constituie nucleul societal, care poate fi mai mult sau mai puțin dinamic, iar nivelul dinamismului acestuia este direct proporțional (i) au *rolul profesorului* în economia națională și (ii) cu *educația economică*, care, în RM, ar fi nevoie de la o vârstă cât mai timpurie, pe bază de conținuturi adaptate la diverse nivele educaționale.

2. În RM, există o necesitate evidentă de implicare mai agresivă a economiștilor în politica curriculară și în procesul educațional la nivel de stat, îndeosebi, la nivel liceal.

3. *Educația economică* are nevoie de deschidere pentru teoria *economiei educației* și cunoașterea altor conținuturi de formare profesională a economiștilor, de cultivare a culturii economice în general, cum ar fi *economia austriacă* și *economia hermeneutică*. Opinia că teoria alegerii raționale și hermeneutica, în economie și alte științe sociale, ar trebui combinate, merită atenție sporită.

4. Reintroducerea cursului de teorii și doctrine economice la facultățile de științe economice și la toate facultățile de profil neeconomic, aplicând o combinație mai moderată de aplicare a matematicii, cu accente pe *analiza hermeneutică* pentru înțelegerea mai bună a: (i) economiei ca știință, (ii) situațiilor economice și (iii) factorilor de realizare a creșterii economice, prin combinarea studierii științelor economice cu dezvoltarea *gândirii critice și corelative*.

Bibliografie:

1. MINISTERUL AFACERILOR INTERNE. *Progresul în vederea protecției copilului victimă a abuzului*. Prezentare în ședința Consiliului Național pentru Drepturile Copilului, 18.09.2014.
2. INSTITUTUL DE CAPITAL UMAN, SUA. *Education for a New and Critical Discipline* [online]. [viewed 5 June, 2015]. Disponibil: <http://www.hci.org/education-package/Booz-Allen-Hamilton>
3. FISCH, Karl. *Did You Know?* (Officially updated for 2012) [online]. Translated by Andrei MUNTEANU. Cifre provocatoare, 2014, [citat 15 iun. 2015]. Disponibil: <http://opinat.wordpress.com/2014/02/01/cifre-provocatoare/>
4. OCED. *A new OECD project. New sources of growth: intangible assets* [online]. [viewed 10 June, 2015]. Plain text format. Disponibil: <http://www.oecd.org/sti/inno/46349020.pdf>
5. THORNTON, Mark. *Austrian Economics versus Mainstream Economics* [online]. [viewed 23 June, 2015]. Video presentation. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=6e_8H7E3cTo
6. MUSSA, Michael. *Factors Driving Global Economic Integration* [online]. Disponibil: <http://www.imf.org/external/np/speeches/2000/082500.htm>
7. TITMUS, C. (1996). *Adult Education: Concepts and Principles*. In A. Tuijnman (Ed.), *International Encyclopaedia of Adult Education and Training*. Second edition. Pergamon Press.
8. ȚĂU, Nicolae. *An introduction to economics and the economic theory*. ULIM, Chisinau, 2009. ISBN 978-9975-64-178-4

9. DIMA, Nicholas. „*Moldova and the Transdnestr Republic*”, Washington DC, 2001.
10. GRAVES, W. „*Economic Productivity Depends on Education Productivity*” [online]. [viewed 17 June, 2015]. Disponibil: <http://tinyurl.com/qj8to5t>
11. INSTITUTUL DE POLITICI PUBLICE. *Studiu sociologic: „Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului”* [online]. [citată: 21 iun. 2015]. Disponibil: http://www.unicef.org/moldova/educatia_de_baza_Rom.pdf
12. MEDNEWS.MD. „*Semnal de alarmă: Mai mult de 50% dintre elevi se simt extenuați la școală*” [online]. [citată: 26 iun. 2015]. Disponibil: <http://tinyurl.com/qxza88x>
13. MALONE, Sean. *America's Economics Knowledge Deficit* [online]. [viewed 23 June, 2015]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=FN3RwBbqnc>
14. GALA, P., ARAÚJO, D., STUHLBERGER, B., CORRÊA, T. M.: *Pluralism in Economics: From Epistemology to Hermeneutics*. [online]. [viewed 23 June, 2015]. Escola de Economia de São Paulo, Fundação Getulio Vargas (EESP-FGV), Brazil, 2012. Disponibil la: http://www.anpec.org.br/revista/vol13/vol13n1p1_14.pdf
15. HANDRABURA Loretta: *Fără diplomă de BACALAUREAT elevii nu vor mai fi admiși la universitate*. Disponibil la: <http://tinyurl.com/qzdmckf>, extras la data de 26.06.2015.
16. CORTRIGHT, Joe. *The Fiscal Return on Education* [online video presentation]. Imprensa Economics, SUA. [viewed on June 22, 2015]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=7OFR_b7AMY
17. BANCA MONDIALĂ. *School enrollment, tertiary (% gross)* [online]. [viewed 5 June, 2015]. Plain text format. Disponibil: <http://data.worldbank.org/indicator/SE.TER.ENRR>
18. McMAKEN Ryan. *Economists Don't Use Mathematics 'the way physicists or biologists or engineers use it* [online]. [viewed June 24, 2015]. Disponibil: <http://tinyurl.com/qfkyz77>

19. SANDU, Maia. *Prezentare la MACRO 2013: Sistemul educational din Moldova* [online video]. [viewed June 3, 2015]. Disponibil: <http://tinyurl.com/koj57gb>
20. FÄGERLIND, Ingemar and SAHA, L. *Education & National Development: A Comparative Perspective*, 2nd Edition. Pergamon Press, 1989.
21. MUNTEANU, Andrei. *Rolul profesorilor în economia națională* [online]. [citat 24 iun. 2015]. Disponibil: <https://opinat.wordpress.com/2014/07/26/rolul-profesorilor-in-economia-nationala/>
22. WOODHALL, M. *Human Capital Concepts*. In M. Carnoy (Ed.), *International Encyclopaedia of Economics of Education*. Pergamon Press, Oxford, 1995.
23. KOPPL, Roger. *Rational-Choice Hermeneutics* [online]. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 2004. [viewed 25 June 2015]. Disponibil: <file:///C:/a.m/1%20a.m.P.M/1%20asem/conferinta%208%20mai/RCHfinal.pdf>